

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ СИСТЕМИ ЗНАТЬ ФАХІВЦІВ

Постановка проблеми У літературі спеціалісти визначають професійну компетентність як сукупність системи спеціальних знань і вмінь, необхідних для здійснення певної професійної діяльності. Отже, перелік компетенцій, якими має володіти фахівець певної сфери діяльності, і являє собою відповідну систему знань.

Слід зазначити, що на даному етапі розвитку вітчизняної педагогіки відсутні чіткі ознаки за якими слід обирати ту чи іншу педагогічну технологію (технологію навчання). Це пов'язано, перш за все, із відсутністю регламентованого переліку технологій, який має бути визначено на законодавчому рівні та слід обов'язково обирати при навчанні певних фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що такі вчені як Є. Ісмагалієв, Н. Дементьєва, В. Кажанова, Н. Кузьміна, Л. Мітіна, А. Чабан та інші різнобічно розглядають поняття «професійна компетентність», проте дослідження щодо професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі економіки та підприємництва не виявлено.

Такі спеціалісти як В. Беспалько, В. Боголюбов, В. Бондар, Г. Бордовський, О. Гаврилук, М. Горчакова-Сибірська, В. Гузєєв, О. Долженко, В. Євдокимов, І. Зязюн, В. Извозчиков, М. Кларін, О. Коваленко, Н. Корсунська, Т. Назарова, А. Нісімчук, О. Околелов, І. Прокопенко, А. Савельєв, Г. Селевко, В. Сластьонін, А. Слободянюк, І. Смолюк, О. Філатов, Д. Чернилевський, Ф. Янушкевич приділяли увагу питанням розробки та впровадження педагогічних технологій у процес навчання, у тому числі у вищих навчальних закладах.

Виділення **невирішених раніше частин загальної проблеми** полягає у тому, що особливу увагу у педагогічній діяльності зазвичай приділяють процесу формування системи знань фахівців певної спеціалізації, тобто професійної компетентності, проте суттєвої уваги вибору педагогічним технологіям з їх особливостями, які при цьому слід застосовувати, не приділено.

Мета статті полягає у необхідності виявлення особливостей сучасних педагогічних технологій у формуванні системи знань фахівців.

Для досягнення означеної мети доцільно вирішити такі завдання:

встановити загальний перелік базових складових компетентностей фахівців у галузі економіки, що є визначальними у формуванні їх системи знань;

визначити та стисло охарактеризувати перелік сучасних педагогічних технологій, які є на сьогоднішній день актуальними для навчання фахівців.

Виклад **основного матеріалу дослідження**. Перш ніж розглядати специфічні ознаки фахівців у галузі економіки при формуванні їх системи знань, доцільно встановити до якої групи професій належать фахівці галузі економіки.

Впродовж часів розподіл фахівців за професіями здійснювали за багатьма ознаками, проте доцільно обрати найбільш розповсюджену, просту у використанні методику розподілу.

На основі теоретико-методологічного аналізу літературних джерел класифікацій професій обрано актуальну та значущу методику вибору професій за класифікацією Є. О. Клімова [2, 3]. Проте на законодавчому рівні в Україні чіткої методики вибору для майбутніх фахівців не прописано, а зазначено лише численний перелік класифікаторів.

Встановити майбутньому фахівцю до якого типу і класу професій належать його уподобання та схильності допомагають методики Диференційно-діагностичного опитувальника (ДДО) та Професійно-діагностичного опитувальника (ПДО), розроблені за методиками [6, 7], які періодично удосконалюються вітчизняними фахівцями, зокрема М. С. Янцуром та іншими. Тому постає питання відповідності методики вибору професій, що використовується майбутнім фахівцем, існуючим та законодавчо закріпленим класифікаціям професій. На рис. 1 (узагальнення на основі – [4, с. 111; 5]) подано складові елементи етапів вибору професії на основі узагальнення робіт Є. О. Клімова.

Сучасні професії як складні соціально-технічні системи можуть бути класифіковані за різними критеріями, однак, у вітчизняній психолого-педагогічній практиці класифікація Є. О. Клімова залишається найбільш універсальною класифікацією, яка дозволяє визначити ступінь знань майбутніх фахівців у меті, засобах, предметі та умовах праці.

За результатами опитувань зрозуміло, що численний перелік фахівців у галузі економіки переважно належить до типу професій, що відповідають за системи «людина–людина» та «людина–знакова система», слід зазначити, що інколи в літературі зустрічається й така назва системи як «людина–система управління».

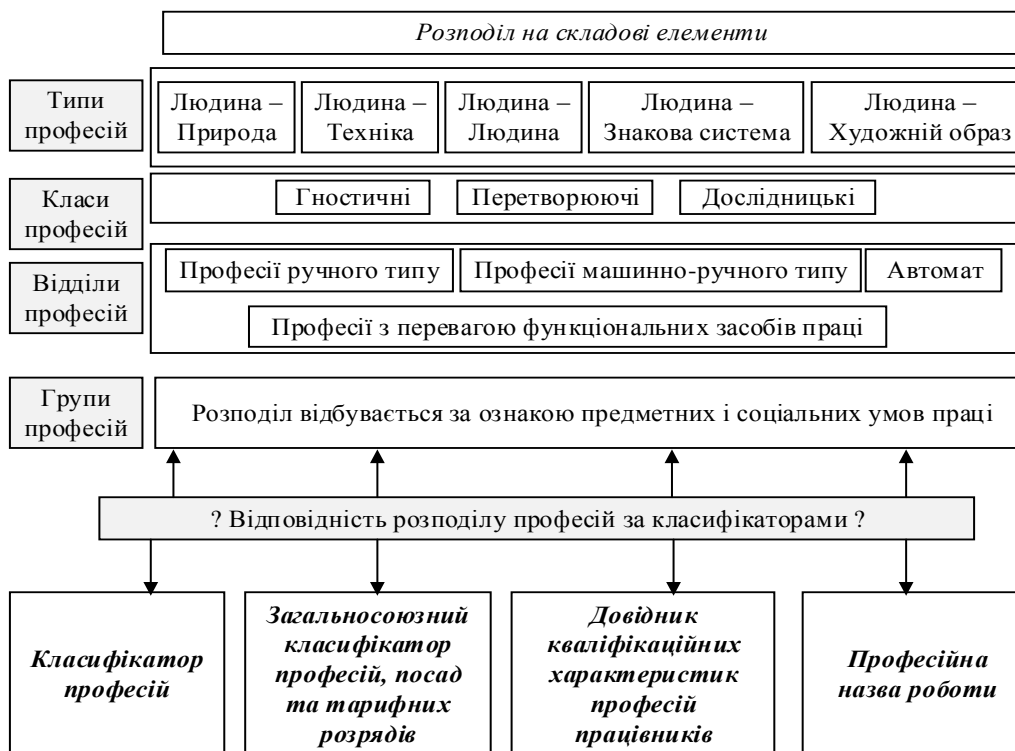

Рис. 1. Складові елементи етапів вибору професії

Визначення приналежності професії до відповідного типу, надає змогу встановити загальний перелік компетентностей, якими має володіти студент, що у процесі навчання дозволяє сформувати систему знань як у майбутнього фахівця. Але виникає питання за якими критеріями обирати перелік компетентностей та відповідно до якої класифікації його формувати. Такі науковці як В. І. Байденко, І. А. Зимня, В. В. Краєвський, А. А. Кузнєцова, О. С. Лебедева, Дж. Равена, Н. Ф. Радіонова, Г. К. Селевко, А. І. Субетто, Ю. Г. Татур, А. П. Тряпціна, А. В. Хуторський, В. Д. Шадріков та інші приділили значну увагу розподілу компетенцій та компетентностей за класифікаційними ознаками. Проте на думку автора

У зв'язку з тим, що сформувати загальний перелік базових компетентностей фахівців у галузі економіки, що є визначальними у формуванні їх системи знань, необхідно для вітчизняних спеціалістів, то доцільно орієнтуватись на основі результатів аналізу професійно-кваліфікаційних вимог вітчизняних підприємств серед вакансій фахівців у галузі економіки та у відповідності до Національної рамки кваліфікацій [8].

Отже, фахівці мають певний рівень складових базових компетентностей [на основі – 11]: ціннісно-мотиваційна, когнітивна та операційно-діяльнісна, які слід віднести до компетентності вузької галузі професійної діяльності (спеціальні) [9]. Проте фахівець має володіти базовими компетентностями, що є притаманними для всіх фахівців інженерно-педагогічного профілю (загальнопрофесійними) та компетентностями, які є загальними для сучасних фахівців різних спеціальностей (тобто ключовими).

Проте навіть сформований перелік компетенцій та специфічних ознак фахівців у галузі економіки лише частково вирішить питання особливості застосування сучасних педагогічних технологій у навчальному процесі, оскільки це динамічний процес, що постійно набуватиме змін та потребуватиме численних коригувань, тому доцільно розробити критерії якості підготовки фахівців.

Результати досліджень науковців [11, с. 8] свідчать про наявність проблем у процесі формування системи знань фахівців з економіки, що призводить до необхідності дослідження педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх фахівців.

Виділяють перелік факторів, що можуть впливати на компетентності фахівців, серед яких виділяють такі компоненти:

- цілеутворюючий;
- змістовно-технологічний;
- організаційно-педагогічний;
- результативний;
- рефлексивний.

Розглянемо більш детально організаційно-педагогічний компонент у складі якого у вищих навчальних закладах виділяють такі сучасні педагогічні технології за напрямками:

неімітаційні педагогічні технології (проблемні лекції, проблемні семінари, тематичні дискусії, «мозковий штурм», круглі столи тощо);

імітаційні (тренінги, ігрове проектування, ділові ігри тощо);
інформаційні технології;
технології модульного навчання;
знаково-контекстне навчання;
технології співпраці;
особистісно-орієнтовані технології тощо.

Означені педагогічні технології за даними літературних джерел та результатів досліджень як найкраще підходять до формування системи знань фахівців у сфері економіки. Неімітаційні та імітаційні педагогічні технології у комбінації із застосуванням сучасних інформаційних технологій надає змогу навчитись та мислити майбутніх фахівців у відповідності до обставин, що складаються на сьогоднішній день. Технології модульного навчання дозволяють комплексно отримувати знання та ознайомлюватись із системою знаково-контекстного навчання на теоретико-практичних заняттях. Означений перелік педагогічних технологій надає змогу сформувати у майбутнього фахівця встановлений за програмою та вимогами перелік професійних компетентностей знань, вмінь та навичок. Технології співпраці дозволяють сформувати комунікативні компетентності, а особистісно-орієнтовані педагогічні технології сприяють розвитку автономності студента як фахівця.

Отже, можна зробити висновки, що удосконалювати перелік компетентностей у системі знань фахівців у сфері економіки можна, але не завжди ефективно, оскільки вони з плином часу постійно змінюються та оновлюються відповідно до сучасних вимог суспільства та потреб роботодавців. Достатньо виробити на державному рівні лаконічну систему формування системи знань у фахівців із встановленими критеріями якості їх підготовки.

Перспективами подальших досліджень є формування базових педагогічних технологій, що відповідають виявленому переліку специфічних ознак при формуванні системи знань фахівців у галузі економіки.

Список літератури та його **транслітерація**:

1. Щербакова І. М. Актуальні питання психологічної класифікації професій / І. М. Щербакова, В. В. Альшевська // Сайт Publishing house Education and Science s.r.o. Конференції 2014. Наука и образование 2013–2014. Психология и социология. – 2014. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/1_NIO_2014/Psihologia/10_155355.doc.htm. Shherbakova I. M. Aktual'ni py'tannya psy`xologichnoyi klasyfikatsiyi profesij / I. M. Shherbakova, V. V. Al'shevs'ka // Sajt Publishing house Education and Science s.r.o. Konferencyu` 2014. Nauka y` obrazovanye 2013–2014. Psy`xology`ya y` socy`ology`ya. – 2014. – Rezhy`m dostupu: http://www.rusnauka.com/1_NIO_2014/Psihologia/10_155355.doc.htm.
2. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения : учебное пособие для вузов / Е. А. Климов. – 5-е изд.; стер. – Москва: Академия, 2012. – 304 с. Kly`mov E. A. Psy`xology`ya professy`onal`nogo samoopredeleny`ya : uchebnoe posoby`e dlya vuzov / E. A. Kly`mov. – 5-e y`zd.; ster. – Moskva: Akademy`ya, 2012. – 304 s.
3. Климов Е. А. Путь в профессию / Е. А. Климов. – Л.: Лениздат, 1984. – 189 с. Kly`mov E. A. Put` v professy`yu / E. A. Kly`mov. – L.: Leny`zdat, 1984. – 189 s.
4. Климов Е. А. Как выбрать профессию / Е. А. Климов. – М.: Просвещение, 1990. – 159 с. Kly`mov E. A. Kak vybrat` professy`yu / E. A. Kly`mov. – M.: Prosveshheny`e, 1990. – 159 s.
5. Класифікатор професій (КП) України станом на 01.03.2015 р. // Довідник сайту «Бухгалтер 911». – Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/Spravochniki/KlassifikProfessiy.aspx>. Klasyfikator profesij (KP) Ukrayiny` stanom na 01.03.2015 r. // Dovidny`k sajtu «Buxgalter 911». – Rezhy`m dostupu: <http://buhgalter911.com/Res/Spravochniki/KlassifikProfessiy.aspx>.
6. Профессиональная ориентация молодежи / А. Д. Сазонов, Н. И. Калугин, А. П. Меньшиков и др. – М.: Высшая школа, 1989 – 272 с. Professy`onal`naya ory`entatsy`ya molodezhy` / A. D. Sazonov, N. Y`. Kalugy`n, A. P. Men`shy`kov y` dr. – M.: Vysshaya shkola, 1989 – 272 s.
7. Профессиональная ориентация учащихся: Учебное пособие для студентов пед. ин-тов; под ред. А. Д. Сазонова. – М.: Просвещение, 1988. – 223 с. Professy`onal`naya ory`entatsy`ya uchashhy`xsya: Uchebnoe posoby`e dlya studentov ped. y`n-tov; pod red. A. D. Sazonova. – M.: Prosveshheny`e, 1988. – 223 s.
8. Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 23.11.2011. – № 1341. (ДІЄ З 06.01.2012). – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP111341.html. Postanova Kabinetu Ministriv «Pro zatverdzhennya Nacional`noyi ramky` kvalifikacij» vid 23.11.2011. – # 1341. (DIYe Z 06.01.2012). – Rezhy`m dostupu: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP111341.html.
9. Гриценко В. В. Класифікація компетентностей і компетенцій в освіті: аналітичний огляд / В. В. Гриценко, Г. В. Красильникова // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. – С. 23–36. Gry`cenko V. V. Klasyfikatsiya kompetentnostej i kompetencij v osviti: anality`chny`j oglyad / V. V. Gry`cenko, G. V. Krasyl`ny`kova // Suchasni informacijni tehnologiyi ta innovacijni metody`ky` navchannya v pidgotovci faxivciv: metodologiya, teoriya, dosvid, problemy`. – Ky`yiv-Vinny`cya: DOV «Vinny`cya», 2008. – S. 23–36.
10. Субетто А. И. Проблемы фундаментализации и источников содержания высшего образования / А. И. Субетто. – Кострома. – М.: КГПУ, Исследоват. центр проблем кач-ва под-ки спец-ов, 1995. – 332 с.

Subetto A. Y'. Problemy fundamentalny`zacy`y` y` y` stochny`kov sodержany`ya vysshego obrazovany`ya / A. Y'. Subetto. – Kostroma. – M.: KGPU, Y`ssledovat. centr problem kach-va pod-ky`specz-ov, 1995. – 332 s.

11. Фурман Т. Ю. Формування професійної компетенції у майбутніх фахівців економіки та підприємництва в процесі вивчення економічних дисциплін / Т. Ю. Фурман. – Автореферат на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук. – Київ, 2012. – 21 с. – Режим доступу: <http://www.readera.org/reader/10181582>. Furman T. Yu. Formuvannya profesijnoyi kompetenosti u majbutnix faxivciv ekonomiky` ta pidpry`yemny`cztva v procesi vy`vchennya ekonomichny`x dy`scy`plin / T. Yu. Furman. – Avtoreferat na zdob. nauk. stup. kand. ped. nauk. – Ky`yiv, 2012. – 21 s. – Rezhym dostupu: <http://www.readera.org/reader/10181582>.

12. Сучасні педагогічні технології в освіті: збір. наук.-метод. праць / за ред. О. Г. Романовського, Ю. І. Панфілова. – Харків: НТУ «ХПІ», 2012. – 224 с. – Режим доступу: http://library.kpi.kharkov.ua/such_ped_tech_2012.pdf. Suchasni pedagogichni tehnologiyi v osviti: zbir. nauk.-metod. pracz` / za red. O. G. Romanovs`kogo, Yu. I. Panfilova. – Xarkiv: NTU «XPI», 2012. – 224 s.

У статті подано особливості сучасних педагогічних технологій у процесі формування системи знань фахівців у галузі економіки. Коротко означено перелік факторів, що можуть впливати на компетентності фахівців. Визначено перелік найбільш популярних педагогічних технологій, що використовують серед майбутніх фахівців з економіки.

Ключові слова: система знань, педагогічні технології, технології навчання, фахівці у галузі економіки, професійна компетентність.

В статье представлены особенности современных педагогических технологий в процессе формирования системы знаний специалистов в области экономики. Коротко отмечено перечень факторов, которые могут влиять на компетентности специалистов. Определен перечень наиболее популярных педагогических технологий, используемых среди будущих специалистов по экономике.

Ключевые слова: система знаний, педагогические технологии, технологии обучения, специалисты в области экономики, профессиональная компетентность.

The article features modern teaching technologies in the process of system knowledge of experts in economics. Short is defined list of factors that could affect the competence of professionals. The list of the most popular educational technologies that use of future specialists in economics.

Keywords: system of knowledge, educational technology, technology education, experts in economics, professional competence.